

Shawley

Ś. p. Prof. Dr. Ryszard Błędowski.

W czasie lata ubiegłego Polski Związek Entomologiczny poniósł dotkliwą stratę przez śmierć wice-przewodniczącego ś. p. prof. dr. Ryszarda Błędowskiego. Odszedł on przedwcześnie i niespodziewanie, nie zdążywszy w pełni wyzyskać swych szerokich uzdolnień i niepospolitej energii.

Ś. p. Ryszard Błędowski pochodził z rodziny ziemiańskiej na Kujawach. Urodził się 5 XI 1886 r. we Włocławku. Nauki pobierał w swem rodzinnem mieście, potem w Warszawie.

Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości w Szwajcarii wstępuje na wydział filozoficzny uniwersytetu w Bernie. Wbrew woli ojca, który projektował dla syna zawód prawnika, poświęca się naukom przyrodniczym. Specjalizuje się w zoologii w zakładzie prof. St u d e r a; jako przedmiot swych pierwszych badań obiera mało wówczas poznaną grupę *Gephyrea*. Pracę p. t. „Beiträge zur Kenntnis der *Bonellia viridis* Roll. und der Phylogenie einiger Coelhelminthen“, wykonywa na stacji zoologicznej w Banyuls-sur-Mer. Podaje w niej szczegółową anatomję badanego gatunku, ustala stanowisko systematyczne rodzaju *Bonellia* oraz związek z grupą Pierścienic. W tym czasie działalność naukowa i popularyzatorska prof. J. Nusbauma-Hilnrowicza wywiera duży wpływ na młodego studenta. Ś. p. Błędowski wspominał, jak wiele zawdzięczał w okresie swych studiów publikacjom lwowskiego uczonego, którego w dedykacji pierwszej swej pracy nazywa swym „nieznanym nauczycielem“.

Na podstawie rozprawy nad *Bonellia*q uzyskuje ś. p. Błędowski stopień doktora filozofji.

W roku 1909 przyjeżdża ś. p. Błędowski do Warszawy i obejmuje asystenturę przy katedrze zoologii w Towarzystwie Kursów Naukowych. Prowadzi ćwiczenia z zoologii, wykazując umiejętność organizowania i zdolności pedagogiczne.

W roku następnym pracuje w Zakładzie Anatomji Porównawczej Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie styka się z asystentem Mordwiłką, znakomitym znawcą grupy *Aphididae*. Pod wpływem współpracy z Mordwiłką zainteresowanie Błędowskiego skierowuje się na owady, którym w późniejszym okresie w zupełności poświęca swą działalność nau-

kową. W tym czasie ogłasza prace: „Ze studjów nad Bonelią“, „O autotomji u *Arenicola marina*“ — rezultat badań na stacji biologicznej na Helgolandzie.

W roku 1911 wstępuje do pracowni prof. J. Tura w Towarzystwie Naukowym Warszawskim; jednocześnie zostaje powołany przez Tow. Kursów Nauk. jako wykładowca, prowadzi monograficzne wykłady z zakresu biologii. W tym samym roku publikuje pracę o zdolnościach regulacyjnych u *Herpobdella*. W latach 1909—1914 drukuje liczne artykuły w czasopiśmie „Wszechświat“: „Histofizjologia i patologia zapłodnienia“, „Filogeneza kończyn kręgowców“, „Znaczenie dziedziczności cech nabytych dla teorii rozwoju“, „Postępy systematyki w jej stosunku do genetyki“, „Szkice dziejów zoologii w Polsce“ i liczne inne.

W roku 1913 przystępuje ś. p. Błędowski do badań fizjograficznych nad Mięczakami i ogłasza wspólnie z dr. K. Demelem „Mięczaki Ojcowa“. Autorzy spisują 56 gatunków i ustalają, że badany przez nich teren stanowi granicę występowania dla niektórych gatunków. W tym samym roku ogłasza „Przyczynek do autonomji płatów głowowych u *Bonellia viridis*“, będący w związku z poprzednimi badaniami.

Wojna światowa zastaje ś. p. Błędowskiego w Anglii, skąd projektował wyjazd na czas dłuższy do Ameryki. Wypadki zmuszają go do powrotu do Warszawy. Wstępuje do Pracowni Fizjologicznej Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, będącej pod kierownictwem prof. J. Sosnowskiego. W r. 1915 ogłasza wspólnie z dr. J. Zweibaumem „Doświadczenia nad pochłanianiem tlenu u *Colpidium colpoda*“ oraz z dr. K. Białaszewiczem „Wpływ zapłodnienia na oddychanie jaj“. W r. 1915 zostaje ś. p. Błędowski asystentem przy katedrze zoologii w organizującym się Uniwersytecie Warszawskim. Tu rozpoczyna nieopublikowaną pracę nad explantacją tkanek. Wkrótce jednak opuszcza stanowisko asystenta, aby objąć katedrę zoologii w zreorganizowanej z Tow. Kursów Naukowych Wolnej Wszechnicy Polskiej. Najdłuższy okres swego życia poświęca ś. p. Błędowski pracy na terenie tej uczelni; jest jednym z jej twórców i organizatorów, jednym z najbardziej czynnych i oddanych członków. Organizuje Zakład Zoologii i stawia go na należytych poziomach; dzięki jego

energji i staraniom Zakład zostaje wyposażony w konieczne przyrządy i urządzenia. Jako profesor zyskuje ś. p. Błę d o w s k i sympatję kolegów, jako człowiek prawy i dobry kolega, oraz słuchaczy, dla których jest wymagający lecz życzliwy i przyjacielski. Posiadając z natury dar wymowy i łatwość jasnego i żywego formułowania myśli, staje się znakomitym wykładowcą. Przez szereg lat jest sekretarzem senatu Wolnej Wszechnicy, organizacja zreformowanej Uczelni i liczne obowiązki administracyjne spoczywają na jego odpowiedzialności. Ciężkie obowiązki odrywają ś. p. Błę d o w s k i e g o od działalności naukowej, która w tym okresie przerzuca się na entomologję.

Pierwotnie interesuje się ś. p. Błę d o w s k i owadami z racji osobliwości ich biologji rozwoju. Pracuje nad cyklami rozwojowemi Mszy, nad systematyką i biologją Gąsieniczników. Wkrótce jednak zwraca się ku entomologji stosowanej, do czego w niemałej mierze przyczynia się znajomość i przyjaźń z świeżo przybyłym do Warszawy prof. Z. M o k r z e c k i m. W r. 1922 zostaje ś. p. Błę d o w s k i powołany przez Departament Leśnictwa M. R. jako fachowy doradca w sprawach ochrony lasów, w związku z klęską owadów-szkodników na Pomorzu. W ciągu kilku lat jest czynny na terenie Dyrekcji: Bydgoskiej, Toruńskiej, Poznańskiej i Siedleckiej. Ś. p. Błę d o w s k i nie był zwolennikiem mechanicznych i chemicznych środków zwalczania szkodników, wątpiąc w ich skuteczność w naszych warunkach, przy ograniczonych środkach materialnych niemożności stosowania walki w należytej skali. Wierzył natomiast, że racjonalnym środkiem zaradczym przeciwko szkodnikom leśnym jest zmiana systemu gospodarstwa leśnego przez zerwanie z tradycją hodowli lasu o jednorodnym składzie, co stwarza sztuczne warunki, sprzyjające nieograniczonemu wprost szerzeniu się szkodnika. Zalecał zapobieganie klęsce na długo przed jej wybuchem, drogą oddziaływania na skład florystyczny lasu. Pogląd na zwalczanie szkodników leśnych wyraża ś. p. Błę d o w s k i w artykule „Uwagi nad Sówką sosnową (*Panolis flammea* S c h ö t.) w Polsce, a w szczególności na Pomorzu“ (Las Polski) oraz w innych. Niestety zrealizowanie tych postulatów wymagało czasu, a szalejąca klęska zmuszała do stosowania środków doraźnych, działających natych-

miast. Ś. p. Błę d o w s k i zaznajamia się z chemicznymi metodami zwalczania szkodników; w tym celu wyjeżdża kilkakrotnie zagranicę, uczestniczy w organizowaniu w Polsce produkcji środków przeciw szkodnikom, wykonywa liczne próby i doświadczenia w terenie. Jest czynny przy zwalczaniu *Lyda stellata* w puszczy Niepołomickiej, *Lymantria dispar* w lasach Augustowskich, *Dendrolimus pini* i *Bupalus piniarius* na Pomorzu i na Kujawach.

Praca nad zwalczaniem szkodników i doświadczenia hodowlane z nią związane dały ś. p. Błę d o w s k i e m u możliwość opracowania embrjogenezy Gąsieniczników. Tego rodzaju badania musiały być jednak poprzedzone dokładnem opracowaniem systematycznym Ichneumonów w Polsce. W ciągu kilku okresów letnich zbiera więc ś. p. Błę d o w s k i odpowiedni materiał i ogłasza wspólnie z M. Kraińską „Materiały do fauny Ichneumonidów Polski cz. I. *Ichneumominae* i *Pimplinae* w r. 1924 i część II. powyższych „materiałów“ *Cryptinae* w r. 1926. W tymże roku ukazuje się wspólna praca ś. p. Błę d o w s k i e g o i M. Kraińskiej p. t.: „Rozwój kosonia *Banchus femoralis* Thoms.“ Zasluguje ona z dwóch względów na uwagę: jako jedyne, względnie kompletne opracowanie embrjogenezy przedstawiciela Gąsieniczników oraz ze względu na metodę, jako zastosowanie zasady czystej hodowli, co po raz pierwszy uczyniono dla badań nad embrjogenezą tej rodziny. Zarówno pasorzyta jak i żywiciela wyhodowano w kompletnej izolacji, usuwając w ten sposób możliwość zarażenia innymi pasorzytami i zapewniając sobie możliwość otrzymania dowolnego stadium tego całkowicie czystego materiału. Przedstawioną w r. 1925 na III. Międzynarodowym Kongresie Entomologicznym w Zürichu pracę tę spotkało duże uznanie. Była to ostatnia publikacja naukowa Błę d o w s k i e g o. W latach następnych pisze wyłącznie artykuły popularne np. „Intracellularna symbioza u zwierząt“ (Kosmos, 1927) i inne. W r. 1927 zostaje redaktorem wskrzeszonego czasopisma popularno-naukowego „Wszechświat“, przyjmuje udział w organizowaniu ogrodu zoologicznego w Warszawie, współdziała z Sekcją Ochrony Roślin Związku Rolniczych Zakładów Doświadczalnych, której praca wiąże się z zagadnieniami entomologii stosowanej. Pierwszy zeszyt publikacji „Choroby roślin“ ukazuje się pod redakcją